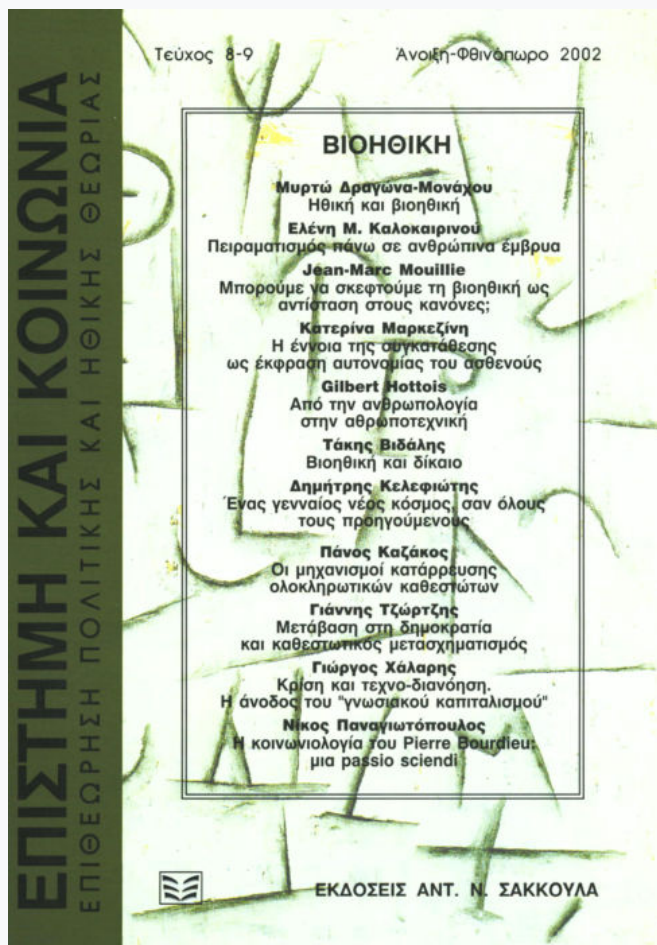

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 8 (2002)

Τόμ. 8-9 (2002): Βιοηθική

Government of the Future

Παναγιώτης Καρκατσούλης

doi: [10.12681/sas.730](https://doi.org/10.12681/sas.730)

Copyright © 2015, Παναγιώτης Καρκατσούλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καρκατσούλης Π. (2015). Government of the Future. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 8, 273-277. <https://doi.org/10.12681/sas.730>

Thernborn, G. (1998). 'The Limits of Social Democratic Admirableness'. *New Left Review*, 227: 116-124.

Government of the Future, εκδ. OECD, Paris, 2000, σελ. 230

Τα θέματα της διακυβέρνησης έχουν αποκτήσει, τα τελευταία χρόνια, ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον ενόψει των παγκόσμιων εξελίξεων στο χώρο της Οικονομίας, της Τεχνολογίας και της Επικοινωνίας. Το ενδιαφέρον εκφράζεται με την εμφάνιση μελετών και ερευνών που ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες: Στην πρώτη, ανήκουν εκείνες στις οποίες αναπτύσσονται καινοτομικές προτάσεις και πρακτικές λύσεις σε νέα ή παλιά δυσεπίλυτα δημόσια προβλήματα, ενώ στη δεύτερη, εκείνες που διερευνούν τις μεταλλάξεις που το κράτος και η θεωρία του υφίστανται ή θα υποστούν εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης.

Το βιβλίο που παρουσιάζεται ανήκει στην πρώτη κατηγορία. Αποτελεί την επεξεργασμένη συμπύκνωση των εργασιών ενός συμποσίου με θέμα τη διακυβέρνηση του μέλλοντος που διεξήχθη στις 14-15 Σεπτεμβρίου 1999, στο Παρίσι, υπό την αιγίδα του ΟΟΣΑ, ενός από τους διεθνείς οργανισμούς που επηρεάζουν με τις προτάσεις τους ιδιαίτερα τη διεθνή κοινότητα. Σκοπός του συνεδρίου ήταν η καταγραφή των αλλαγών μεγάλης κλίμακας που επηρεάζουν τη διακυβέρνηση και η παρουσίαση των καλύτερων πρακτικών διακυβέρνησης που μπορούν να αποτελέσουν υποδείγματα και για άλλες χώρες.

Το βιβλίο υποδιαιρείται σε πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο, με τον τίτλο 'Γιατί χρειάζονται μεταρρυθμίσεις με βάση το δημόσιο μανάτζμεντ;' οριοθετείται το νέο περιβάλλον της διακυβέρνησης. Οι μακρο-κοινωνικές αλλαγές (πολυπλοκότητα διαδράσεων μεταξύ των κοινωνικών συστημάτων με ταυτόχρονη αύξουσα αυτονομία τους, έμμεση και θραυσματική επικοινωνία, απόλυτα νομιμοποίησης κεντρικών ελέγχων) και οι αλματώδεις εξελίξεις στην τεχνολογία της πληροφορίας και της επικοινωνίας καθώς και στην εκπαίδευση, διαμορφώνουν ένα περιβάλλον που πιέζει για την αναπροσαρμογή της φύσης και των όρων της διακυβέρνησης. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται σε ορισμένες από τις νέες όψεις του περιβάλλοντος της διακυβέρνησης, όπως είναι οι εξελίξεις στην πληροφορική και την επικοινωνιακή τεχνολογία. Η τεχνολογία δεν συνιστά, απλώς, ένα εργαλείο στην υπηρεσία των μεταρρυθμίσεων, αλλά αποτελεί και η ίδια έναν αυτοτελή παράγοντα μεταβολών- κι' αυτή, είναι μια άποψη που διαφέρει ουσιωδώς από την κρατούσα, τουλάχισ-

στον στη χώρα μας, στην οποία η τεχνολογία εξακολουθεί να κατανοείται με έναν αμιγώς εργαλειώδη τρόπο. Στο πρώτο κεφάλαιο ανιχνεύονται επίσης τα αιτήματα μεταρρύθμισης που επιτάσσουν η οικονομική ανάπτυξη, η κοινωνική χειραφέτηση και η διεύρυνση της δημοκρατίας.

Έμφαση δίνεται στα θέματα των ελλειμμάτων και των δημοσιονομικών κρίσεων καθώς και στην αλματώδη ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, μετά το κύμα των μεταρρυθμίσεων στις μεγάλες εταιρείες στις δεκαετίες του '50 και '60 που διαμόρφωσε ένα κλίμα γενικών αλλαγών για όλες τις πόλεις, όπως και στην κοινωνική χειραφέτηση που έφερε στο προσκήνιο τους ίδιους τους πολίτες και τα αιτήματά τους. Η σύγχρονη διακυβέρνηση μέσα σ' ένα τέτοιο περιβάλλον, έχει ως πρώτη και σπουδαιότερη αποστολή την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς αυτήν. Επισημαίνεται ότι οι ιδεολογίες δεν μπορούν να προσφέρουν αξιόπιστες λύσεις στα προβλήματα της διακυβέρνησης και ότι οι εμφανιζόμενες σήμερα ως ιδεολογίες του 'Τρίτου Δρόμου' ή του 'Νέου Κέντρου' δεν αποτελούν παρά μηχανισμούς διαχείρισης συστημάτων ιδεών που έχουν ήδη παραχθεί. Το κατά πόσον αυτή η ίδια η διαχείριση συνιστά άραγε μια ιδεολογία, αποτελεί ένα ερώτημα στο οποίο η μελέτη δεν υπεισέρχεται.

Με δεδομένο επίσης ότι οι κυβερνήσεις δεν αποτελούν πια μονοπώλιο από το οποίο είναι εξαρτημένοι οι πολίτες, παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις, και η συνύπαρξή τους με έναν, συχνά, καλύτερο ιδιωτικό τομέα στην παροχή υπηρεσιών, τις οδηγούν στον αναπροσδιορισμό του ρόλου τους και της στρατηγικής τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, με τίτλο 'Μαθήματα από τις μεταρρυθμίσεις του δημόσιου μανάτζμεντ' αναφέρονται οι προτεραιότητες των μεταρρυθμίσεων που συγκροτούν την ατζέντα του 'Νέου Δημόσιου Μανάτζμεντ'. Η βασική απάντησή του στην κεντρική ερώτηση για την έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τις παρεχόμενες από το δημόσιο υπηρεσίες, αντιμετώπιστηκε με την ανεύρεση τρόπων που να διασφαλίζουν την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών. Η ανάπτυξη επιχειρησιακών λογικών και σχεδίων στηρίχθηκε στην εμπειρία από το κίνημα της Ποιότητας που εφαρμόστηκε με επιτυχία στις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Πέρα από τις σημαντικές αλλαγές που επέφερε η υιοθέτηση των νέων 'ποιοτικών' αντιλήψεων στο θεσμικό οικοδόμημα οργάνωσης και λειτουργίας του κράτους, εκείνο το οποίο είναι σημαντικό είναι ότι με την άμεση προσφυγή στη βούληση του κοινού, των πολιτών, έχουμε μια σημαντική ενίσχυση της άμεσης δημοκρατίας η οποία, συνδυαζόμενη με την καλπάζουσα ανάπτυξη της πληροφορικής και του Ιντερνετ, δημιουργεί

νέα δεδομένα για την αντιπροσωπευτική Δημοκρατία και για τη Διαμεσολάβηση, γενικότερα.

Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύονται τα στοιχεία της στρατηγικής που μια κυβέρνηση πρέπει να επιλέξει, προκειμένου να πετύχει στις μεταρρυθμίσεις. Εκτός από τη στρατηγική, θα πρέπει να δημιουργήσει ή να εκμεταλλευθεί ευκαιρίες μεταρρύθμισης και να επεξεργαστεί μια αποτελεσματική τακτική. Σε κάθε περίπτωση, κάθε κυβέρνηση θα πρέπει να επιλέξει μεταξύ εκείνων των μεταρρυθμίσεων που ενσωματώνουν περισσότερο μια λογική διοίκησης και οργάνωσης που απαντάται ιδίως στις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή μια στρατηγική που δίνει περισσότερο βάρος στη μεταφορά στάσεων και συμπεριφορών των ηγετικών στελεχών (π.χ. υπευθυνότητα, λογοδοσία, κ.λπ.) που συναντώνται μεν στον ιδιωτικό τομέα αλλά είναι αποδεκτές/συμβατές με τις συμπεριφορές και τις αντιλήψεις του Δημοσίου.

Σε κάθε περίπτωση, κι' ανεξάρτητα από τη στρατηγική επιλογή, τις ευκαιρίες, μεγαλύτερες ή μικρότερες, και την τακτική επάρκεια εκείνων που αναλαμβάνουν την προώθηση των μεταρρυθμίσεων, εκείνο το οποίο έχει κομβική σημασία είναι η δημιουργία/ενίσχυση μηχανισμών μάθησης του συστήματος. Μεταρρυθμιστικά προγράμματα, προτεραιότητες και νέοι ρόλοι που δεν αφομοιώνονται από το σώμα της διοίκησης είναι καταδικασμένοι σε αποτυχία.

Στο κρισιμότερο, ίσως, απ' όλα τα ερωτήματα του σύγχρονου δημόσιου μάντζμεντ, πώς, δηλαδή, η οργάνωση και οι άνθρωποι της θα ξεμάθουν όλα εκείνα που ο 20ος αιώνας τους έμαθε (σταθερότητα, έμφαση στις διαδικασίες, κάθετη ενσωμάτωση και οργανωτική ολοκλήρωση, ιεραρχία που στηρίζεται στο μέγεθος και την κλίμακα) και θα μάθουν αυτά που χαρακτηρίζουν τις οργανώσεις του 21ου αιώνα (συνεχής μεταβολή, ευελιξία, έμφαση στα αποτελέσματα, δικτυακή ενσωμάτωση και ολοκλήρωση) αφιερώνεται το υπόλοιπο τμήμα του δευτέρου κεφαλαίου.

Στο τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου με τίτλο: 'Πώς να διατηρήσετε τις μεταρρυθμίσεις στο Δημόσιο;' αναφέρονται τόσο οι κίνδυνοι από μια διαρκή μεταρρυθμιστική προσπάθεια, όπως είναι, η κόπωση των υποκειμένων της μεταρρύθμισης (reform fatigue) ή η ενσωμάτωση των μεταρρυθμίσεων στο γραφειοκρατικό σχήμα και η βαθμιαία αποδυνάμωσή τους όσο και οι τρόποι που έχουν καταγραφεί, μέσα από τη διεθνή εμπειρία για την υπέρβασή τους. Η μέγιστη δυνατή σαφήνεια των στόχων αλλά και των πράξεων, η αναγνώριση της επιτυχίας εκείνων που τα καταφέρνουν σε συλλογικό ή και ατομικό επίπεδο, το μείρασμα των εμπειριών από τις μεταρρυθμίσεις μεταξύ εκείνων

που τα κατάφεραν αλλά και με εκείνους που δεν μπόρεσαν να πετύχουν, αποτελούν μερικές από τις δυνατές απαντήσεις. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα θέματα της ηγεσίας και στον καθοριστικό ρόλο του ηγέτη για την προώθηση και τη διατήρηση των αλλαγών. Ο ηγέτης που αναφέρεται, όμως, στο Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ δεν έχει κοινά με τον Βεμπεριανό 'χαρισματικό ηγέτη'. Ζητούμενο δεν είναι πλέον, η μεταφυσική ικανότητα πειθούς αλλά η δυνατότητα υποκίνησης κι' άλλων στη διαδικασία των αλλαγών και συσπείρωσή τους για την ικανοποίηση μιας κοινής ανάγκης. Οι σημερινοί ηγέτες δεν είναι σοφοί, παντογνώστες με έτοιμες τις σωστές απαντήσεις, αλλά πρωταγωνιστές (διακινδύνευση, καινοτομία, συνεργασία, ενθάρρυνση υπολοίπων) στους κοινούς μεταρρυθμιστικούς αγώνες των κοινωνικών ομάδων και, μό- νον ως τέτοιοι αναγνωρίζονται απ' αυτές.

Η σημασία της εκπαίδευσης, εκείνης όμως που είναι επικεντρωμένη 'on the job', και όχι εκείνης που επαναλαμβάνει απλώς σειρά αξιώματα, είναι αυτονόητη, αφού εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό μηχανισμό δια του οποίου θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε τους μελλοντικούς ηγέτες που χρειαζόμαστε και να ευαισθητοποιήσουμε εκείνους που θα πρωτοστατήσουν στις μεταρρυθμίσεις.

Το βιβλίο στο τέταρτο κεφάλαιό του αναφέρει τις θέσεις του ΟΟΣΑ σε σχέση με το θέμα. Βασική θέση του οργανισμού είναι ότι οι κυβερνήσεις βρίσκονται προς τη σωστή κατεύθυνση και οι μεταρρυθμίσεις που επιχειρούνται σε πολλές χώρες του κόσμου είναι εκείνες τις οποίες ακριβώς έχουν ανάγκη οι χώρες για να αντιμετωπίσουν τα δύσκολα, σύγχρονα προβλήματα. Ο ΟΟΣΑ κρίνει ότι επιβάλλεται η ακόμη στενότερη συνεργασία κυβερνήσεων, ακαδημαϊκών, μη κυβερνητικών και εθελοντικών οργανώσεων για την αντιμετώπιση των σύγχρονων δημοσίων προβλημάτων. Η συνεργασία, επίσης, μεταξύ των διαφόρων επιπέδων και οργάνων διοίκησης με μεγαλύτερη ή μικρότερη αυτονομία κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να ξεπεραστούν τα στεγανά και η έλλειψη επικοινωνίας που είναι, πολύ συχνά, υπεύθυνη για την αδυναμία επίλυσης των προβλημάτων. Το βιβλίο ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των σημαντικότερων εισηγήσεων στα θέματα που αναφέραμε και με τις σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές.

Το βιβλίο που παρουσιάστηκε αποτελεί ένα χρήσιμο βοήθημα για όποιον θέλει να έχει μια σφαιρική άποψη των νέων τάσεων και πρακτικών της διακυβέρνησης. Είναι γραμμένο με τρόπο απλό και κατανοητό και, ειδικά για το ελληνικό κοινό, στο οποίο η σχετική προβληματική δεν είναι ιδιαίτερα

ανεπτυγμένη –ενώ, ο αντίλογος σ' αυτήν, είναι!!!– μπορεί να δώσει μια έγκυρη εικόνα του τι πραγματικά συμβαίνει στο χώρο της διακυβέρνησης.

Παναγιώτης Καρκατσούλης

Mark G. Kuczewski and Ronald Polansky (Eds.) *Bioethics: Ancient Themes in Contemporary Issues*. Cambridge Mass. MIT Press 2000, 304 σελ.

Ενώ η ιατρική είναι πανάρχαιη, ομιληκή όχι μόνο με τον άνθρωπο αλλά και με τους θεούς του, η βιοηθική, ως διεπιστημονικός κλάδος λήψης αποφάσεων σε βιοεπιστημονικά και τεχνολογικά θέματα και ως κριτική εξέταση των ηθικών προβλημάτων που προκύπτουν από την ανάπτυξη των βιοεπιστημών και της βιοτεχνολογίας, μόλις πρόσφατα ενηλικιώθηκε και μπήκε στο καθημερινό μας λεξιλόγιο. Οι ρίζες ωστόσο της βιοηθικής, ως μετεξέλιξης της ιατρικής ηθικής και δεοντολογίας, έχουν αρχίσει να αναζητούνται στην αρχαιότητα, σε φυλετικές κοινωνίες με αρχέγονες θεραπευτικές πρακτικές, στις ποικίλες πολιτισμικές παραδόσεις και οπωσδήποτε στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και ιατρική, όπου το όνομα του Ιπποκράτη δεν συνδέεται μόνο με την επιστημονικοποίηση των ιατρικών γνώσεων της αρχαιότητας αλλά και με τον περίφημο *Όρκο* που αποτελεί τον πρώτο κώδικα ιατρικής δεοντολογίας και η απαγγελία του σε μερικές χώρες το επίσημο εισιτήριο για την ένταξη στην ιατρική συντεχνία.

Στην έκδοση των Kuczewski και Polansky, στα πλαίσια ανάγκης της κλασικής φιλοσοφίας για χάρη της σύγχρονης ηθικής θεωρίας και πρακτικής, επιχειρείται με μεγάλη επιτυχία μια πρώτη συστηματική προσέγγιση της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, κυρίως της ηθικής, με τη βιοηθική, με διερεύνηση επίκαιρων ηθικών προβλημάτων από τη σκοπιά της αρχαίας φιλοσοφίας και ιατρικής. Η βιοηθική βέβαια εδώ πρέπει να εννοηθεί σε ευρεία, λιγότερο τεχνική, έννοια κυρίως ως ιατρική ηθική, χωρίς σημαντικές προεκτάσεις στις επιπτώσεις της ανάπτυξης της μοριακής βιολογίας, της βιοτεχνολογίας και της γενετικής για τον άνθρωπο, τη ζωή και την αυτονομία του. Από φιλοσοφική εξάλλου άποψη η προβληματική της βιοηθικής συμπίπτει σε μεγάλη έκταση με τη θεματική της ιατρικής ηθικής. Η σχέση γιατρού-ασθενή, η ηθική έννοια του προσώπου, η αξία της ζωής, οι 'γριζες ζώνες της ζωής', όπως εύστοχα συνοψίστηκαν μερικά προγεννητικά και επιθανάτια προβλήματα, είναι κοινά στη βιοηθική και την παραδοσιακή ιατρική ηθική, ώστε,